

A-004276/17-75

12. června 1975

ODBOR 17

Výtisk č. 40

Souhrnná informace rozvědky

Přípravy slovenských separatistů na IV. generální shromáždění tzv. Světového Kongresu Slováků

gregor
morsvik

Za správnost:
pplk. J. ZAJÍC, v.r.

Počet listů: 12

Souhrnné informace rozvědky č. 15

Příprava slovenských separatistů na IV. generální shromáždění tzv. Světového Kongresu Slováků

Ve dnech 19.-22.6.1975 se má v Římě sejit IV. generální shromáždění Světového Kongresu Slováků, střešové organizace slovenských separatistických organizací a reakčních krajských seskupení.

Slovenští separatisté hodlají uведенé zasedání, prezentované jako převážně náboženský podnik, přeměnit na vyloženě politickou záležitost, jež by oficiálně demonstrovala "práva" Slováků na samostatný a především antikomunistický stát a názory slovenských separatistů na řadu důležitých mezinárodních otázek a politiky západu k socialistickým zemím.

Poslední generální zasedání Světového Kongresu Slováků (SKS) se konalo v červnu 1973 v Chicagu. Přesto, že zde došlo ke koncipování ucelenější politické platformy jako základu pro intenzivní antikomunistickou a protičeskoslovenskou činnost slovenských separatistů, zůstala po jednání neodřešena celá řada otázek, které se týkají interních problémů SKS (osobní spory, řevnivost organizací, finanční otázky, ujasnění definice členské základny, kompetence pracovních komisí, statut místních skupin SKS, atd.) a nakonec i též obsah a šíře veřejné aktivity.

Za jeden z hlavních úkolů si SKS v Chicagu pro další období vytklo zajistit si větší vliv na slovenskou emigraci a mezi krajskými organizacemi a stát se tak opřevdu hlavním koordinátorem jejich nepřátelské činnosti. Paralelně byla prezentována i potřeba vybudovat přímý dotyk na sdělovací prostředky v západních zemích, především na Hlas Ameriky.

BBC, RSE a soukromé vysílače v USA a Kanadě. Obdobně získat vliv a tím i podporu ze strany některých politických a vládních kruhů Západu.

Velký důraz byl v Chicagu položen na vytvoření dalších podaínek pro přímé ideodiverzní působení na Slovensko a to zejména na pomoci kněžské emigrace. SKS si stanovil za cíl rovněž zlepšit svou finanční situaci, upevnit a rozšířit členskou základnu. Realizací vytčených úkolů bylo Kongresem pověřeno zejména předsednictvo SKS a jednotlivé speciální pracovní komise.

Vedení SKS začalo důsledněji hodnotit plnění usnesení z Chicaga a řešení uvedených problémů od poloviny minulého roku na pravidelných i mimořádných zasedáních předsednictva SKS a schůzkách institucionálních členů SKS. Na těchto jednáních bylo všeobecně konstatováno, že SKS jako celku se nečarí ve větší míře stanovené úkoly plnit. Navíc se ukázala škála dalších problémů, které vyplývaly z ambiciózních snah jednotlivých organizací a jejich funkcionářů získat větší a lepší postavení v SKS a tím i finance, které za svou činnost vedení SKS od svého předsedy S. ROMANA dostává. Vyplývá to i ze skutečnosti, že některá seskupení plánují pokusy o ovládnutí SKS; konkrétně se zde např. projevuje soupeření mezi slovenskou emigrací v západní Evropě a zámorí a nakonec i kněžskou emigrací.

Vedení SKS se během roku 1974 nepodařilo podstatněji rozšířit členskou základnu a získat další finanční prostředky formou řádného placení členských příspěvků a mimořádných darů. Velká zorganizovaná akce "Slováci sobě", která tyto záležitosti měla řešit, skončila nezdarem. Potvrdila malou ochotu řádových slovenských separatistů podporovat hmotně SKS a ukázala snahu placených funkcionářů SKS udržet si své pozice a z jejich titulu získávat další výhody. Ze šástečný úspěch před-

sedništvo SKS hodnotilo vytvoření tzv. koordinačních výborů SKS pro USA a Kanadu (v čele amerického výboru stojí blakup slovenského původu A. GRUTKA) a pro západní Evropu (který řídí Fr. BRAXÁTOR, člen vydavatelství časopisu "Horizont" ve Švýcarsku). Úkolem těchto výborů je prosazovat linii SKS na řadové emigranty a krajanů, získávat od nich podporu a napomáhat jim při organizování protičeskoslovenských akcí.

Poslední generální zasedání SKS v Chicagu stanovilo cíl dosáhnout vlivnějšího postavení na mezinárodně-politické scéně. Prostředkem k jeho realizaci se měl stát komplex ideodiverzních akcí a nátlakových kampaní, které měly vzbudit nejen pozornost sdělovacích prostředků Západu, ale především získat pro anti-komunistickou platformu a činnost SKS vlivné osobnosti politického života. Během let 1973/74 se však ukázalo, že tato sraha slovenských separatistů se setkává, až na některé výjimky, jen s rezervovanou odezvou.

V USA a Kanadě vyjadřují SKS a slovenským separatistům při různých příležitostech určitou podporu vlastně jen někteří kongresmani, kteří mají z čisté volebních, ambiciózních a taktických důvodů zájem na udržení svého postavení u řadových emigrantů a krajanů. Toto sepětí je však velmi limitované, ze strany těchto politiků nenásledují mimo slibů a projevovaného "porozumění" žádné rozsáhlejší praktické kroky k prosazování idejí SKS na politických či vládních místech. Někteří reakční politici se snaží jejich veřejné aktivity využívat k různým akcím v rámci vládního aparátu dané země.

V NSR se slovenští separatisté zaměřují především na kruhy pravicové opozice CDU/CSU, odkud dostávají i určitou finanční podporu za to, že podporují stanoviska opozice v důležitých otázkách vnitropolitické situace v NSR a problematice vývoje vztahů Bonnů k socialistickým státům.

Velkou důležitost přisuzuje vedení SKS získání dotyků na aparát Vatikánu a jeho představitele. Snaží se ho zajišťovat především vytvářením a upevňováním osobních kontaktů, které uskutečňuje zejména sám předseda SKS S. ROMAN. Významnou roli v této oblasti hrají i biskupové slovenského původu (A. GRUTKA, RUSNÁK atd.), kteří k tomu mají příležitost i z titulu své církevní funkce.

V roce 1974/75 se vedení SKS snažilo zorganizovat řadu akcí proti ČSSR. Realizovány však byly jen kampaně proti SNP a u příležitosti výročí internacionální pomoci vojsk VS ČSSR; byly zasílány štvavé požadavky na vládní a politická místa na Západě, organizovány veřejné akce k tzv. výročí vzniku slovenského klerofašistického státu a pod. Tyto provokační akce zajišťovala zejména pracovní komise SKS v čele s místopředsedou SKS J. KIRSCHBAUMEM a jejich rozsah byl značně omezený.

SKS se značnou měrou pokouší o přímou ideologickou infiltraci do ČSSR, zejména pak o šíření "tradiční" separatistické politicko-náboženské propagandy, kterou provádí za vydatné pomoci slovenské kněžské emigrace.

Nastíněné vnitřní problémy, malá efektivnost práce celého aparátu, omezenost vlivu SKS na Západě a nakonec i slabá výslednost nepřátelských kampaní slovenských separatistů vedly k tomu, že od léta 1974 se hlavní pozornost předsednictva SKS začala obracet k plánovanému generálnímu shromáždění SKS v Římě, od kterého si slibuje, že bude znamenat zvrat v práci SKS a že vyřeší většinu problémů, které nebyl schopen řešit.

Akce vedení SKS na zajištění IV. generálního shromáždění v Římě

Pro hlavní představitele SKS a jeho předsedu Š. ROMANA se uskutečnění generálního shromáždění (GS) v Římě stalo prestižní otázkou a prubířským kamenem jejich akceschopnosti a životaschopnosti SKS. Proto reagovali velmi podrážděně na stanovisko slovenských emigrantských kněží v Římě (především představitelů Slovenského ústavu Cyrila a Metoda), kteří na jaře 1974 vyjádřili svůj nescuhlas s Římem jako místem konání GS. Jejich argumentaci, že se jedná o politickou akci, která není v souladu s posláním "svatého roku", prezentovali nejenom jako útok na vlastní osoby, ale jako ránu do zad "slovenské věci". V pozadí nescuhlasu slovenských kněží nebylo ovšem odmítání politického programu SKS jako takového, ale pouze obava z negativní reakce vatikánských míst na jejich účast na celé akci.

Š. ROMANovi se přesto na zasedání předsednictva SKS v květnu 1974 v Římě, za přispění jím do značné míry finančně zkorumpovaných slovenských biskupů v zahraničí, podařilo prosadit s konečnou platností Řím za místo IV. GS. Zapůsobil zejména tvrzením, že celou záležitost konzultoval na příslušných vatikánských a italských místech a že všude našel "plné pochopení".

Přípravy na GS jsou od počátku poznamenány oživením starých sporů a osobních ambicí, které se ovšem z obavy před Š. ROMANem projevují víceméně akrytě. K jejich intenzivnějšímu přispěly zejména kalkulace, podporované i některými prohlášeními samotného ROMANA, že se vzdá funkce předsedy SKS.

Na zasedání předsednictva SKS v polovině prosince 1974 v Clevelandu ROMAN přispěl k tomu, že byly v definitivní podobě stanoveny komise a rozděleny úkoly pro přípravu GS.

198

Byl vytvořen tzv. přípravný výbor v čele s místopředsedou SKS pro západní Evropu dr. I. PIALOU, který byl pověřen zajištěním místností pro GS v Římě, organizováním pořadu, přípravou jednacích materiálů a informačních bulletinů SKS. Dále mu bylo uloženo těsně spolupracovat s informační pracovní komisí SKS (vedoucí J. PAUČO - vydavatel Slováků v Americe) a zajistit propagaci GS SKS jak v řadách emigrantů a krajanů, tak i u západní veřejnosti.

Organizováním společných výprav emigrantů a krajanů do Říma byl pověřen ing. ULIČIANSKÝ, který později vyjednal s cestovními kancelářemi charterové lety a rezervoval společenské místnosti v hotelu Cavalieri Hilton v Římě.

Za sestavení náboženského programu je odpovědný biskup RUSNÁK a D. HRUŠOVSKÝ, ředitel Slovenského ústavu Cyrila a Metoda, který svůj původní negativní poměr v této otázce, zřejmě po souhlasu z příslušných vatikánských míst, částečně pozměnil. Dr. BRAXÁTOR ze Švýcarska byl pověřen vypracováním návrhu nových stanov SKS a J. KIRSCHBAUM přípravou tzv. kulturně-vědecké konference.

Přípravou GS v Římě se zabývalo i zasedání předsednictva SKS v lednu 1974 v Ženevě. Zde se projednávala realizovaná opatření a kontrolovaly úkoly určené v Clevelandu. Bylo konstatováno, že již došlo k vytištění informačních a turistických brožur pro účastníky GS a že koncipování obměněných stanov se blíží ke konci.

Bylo rovněž oznámeno, že účast na v masovější měřítku přislíbily organizace Společenství slovenských katolíků, Slovenský katolícký Sokol, První slovenská katolícká jednota, První slovenská ženská katolícká jednota. Tyto fraternalistické organizace si jsou ovšem vědomy lhostejnosti většiny svých

členů k SKS a proto propagují cestu do Říma jako pouť v rámci "svatého roku" a spojují ji s turistickými pobyty v ČSSR a zejména s účastí na spartakiádě.

Během jednání v Ženevě se opět objevily kalkulace o údajné neochotě ROMANA znovu kandidovat do funkce předsedy SKS. Došlo dokonce k diskusi o jeho případných nástupcích, z níž vyplynulo v podstatě pět hlavních kandidátů: předseda Slovenské ligy v Americe E. BEHUNČÍK, spolupracovník ROMANA J. KIRSCHBAUM, tajemník SKS TRUBELSKÝ, vedoucí redakce časopisu Horizont F. BRAXATOR a redaktor RSE KRUŽLIAK.

Sám KRUŽLIAK, aby zabránil růstu sporů mezi separatisty, vystoupil však se stanoviskem, že je nutno přesvědčit ROMANA, aby přijal opět funkci předsedy SKS. Místopředseda SKS E. LOEBL navrhl, aby v čele SKS stálo případně tříčlenné konsorcium. Jako možné kandidáty do něho jmenoval Š. ROMANA a biskupa GRUTKU.

LOEBLův konciliární návrh vycházel zřejmě z jeho přesvědčení, že presentovaná neochota ROMANA znovu kandidovat je v podstatě jen taktický manévr, kterým si chce ROMAN ověřit "věrnost" předsednictva a dalších funkcionářů, a že by ztrátu funkce těžce nesl, protože si její prostřednictvím léčí vlastně komplex, vyvolaný u něho opakovanými neúspěchy v kanadských parlamentních volbách.

ROMANovu "váhavost" v otázce znovuzvolení na předsedu SKS je nutno hodnotit i jako jeho nátlak na uspišení přípravy CS SKS, snahu po vyvolání obavy u členských organizací a rozpadu SKS a tím i požadavků na jeho znovuzvolení. Tento úmysl ROMANovi do značné míry vyšel, neboť v posledních měsících se v krajském a emigrantském slovenském tisku objevilo mnoho článků glorifikujících ROMANA a jeho "zásluhy" o SKS.

Předsednictvo SKS se po schůzi v Ženevě již nesešlo. Hlavní práce byla svěřena jednotlivým komisím, které mají za povinnost informovat vedení SKS o své činnosti prostřednictvím generálního tajemníka SKS.

Na jaře t.r. vyhotovila komise vedená F. BRAXÁTOREM konečné znění návrhu nových stanov. V jejich druhém článku jsou obsaženy i hlavní cíle SKS, který má "napomáhat růstu národního povědomí, náboženského života, sociálně-ekonomického rozvoje a kulturně-vědeckého vývoje všech osob slovenského původu". Dále se zde SKS ukládá "reprezentovat Slováky před světovou veřejností, tlumočit právo slovenského národa na samostatnost a prosazovat mezinárodně-právní uznání jeho specifičnosti a státnosti".

V dalších částech návrhu jsou obsaženy nové pasáže, které upřesňují otázku členstva SKS, kompetenci jednotlivých orgánů, placení členských příspěvků, statut pracovních komisí a místních skupin SKS atd.

V dubnu 1975 přípravný výbor GS vydal definitivní směrnice pro organizačně-administrativní průběh generálního shromáždění a určil také jednací pořádek a časový program na dny 19.-21.6.1975.

Program generálního shromáždění SKS v Římě

Celý program GS SKS je podle rozhodnutí předsednictva SKS z r. 1974 rozdělen na tři části. První tvoří vlastní jednání členů SKS, druhý úsek představuje tzv. náboženskou část, třetí pak přednášky o slovenské kultuře a náboženském životě.

201

Generální shromáždění SKS bude zahájeno v Římě dne 19.6.1975 a bude trvat v místnostech hotelu Hilton do 22.6.1975. Proběhne zde volba návrhových komisí, poté mají následovat výroční zprávy pracovních komisí a vedení SKS, diskuze a na závěr třetího dne jednání pak volby nového předsednictva SKS, schválení nových stanov a přijetí závěrečného usnesení.

Velkou pozornost hodlají slovenští separatisté a organizátoři GS věnovat náboženskému programu. Doufají, že právě ten přiláká do Říma velký počet nábožensky založených zahraničních Slováků. Jeho oficiálním začleněním do programu zasedání a účasti nejvyšších představitelů kněžské emigrace na jeho přípravě a průběhu se opět manifestuje úzké sepětí slovenských separatistů s touto skupinou emigrace a programová identičnost cílů.

Náboženský program má mít dva vrcholy: dne 18.6.1975 přijetí účastníků zasedání SKS na audienci u papeže Pavla VI., který jim má udělit "zvláštní požehnání" a dne 22.6.1975 slavnostní bohoslužbu v druhém největším římském kostele, v basilice S. Maria Maggiore. Mše, kterou budou koncelebrovat všichni v zahraničí žijící slovenští biskupové - HNILICA, GRUTKA, RUSNÁK, KALÁTA - se má m.j. zúčastnit i římský vikář kardinál COMPALONIERI. Asistovat při mši mají i mnozí emigrantští kněží z Říma a evropských zemí.

Pracovníci Slovenského ústavu Cyrila a Metoda v Římě jsou připraveni poskytovat účastníkům zasedání průvodcovské služby, zásobovat je informačními materiály o "svatém roku", zajišťovat v určité míře i ubytování a další služby. Ústav navíc bude během zasedání zpřístupněn všem zájemcům, budou v něm pořádány různé besedy a přednášky.

Tím, že dosáhl ve Vatikánu příslibu přijetí na zvláštní audienci u papeže a že jim byla propůjčena basilika S. Maria Maggiore ke slavnostní bohoslužbě, docílili představitelé SKS více, než sami na počátku příprav očekávali. Především jim do určité míry podařilo modifikovat původní veškeré negativní stanovisko vatikánských kompetentních činitelů ke konání GS SKS v Římě v rámci tzv. svatého roku. Podle oficiálního prohlášení sekretariátu SKS mají na tom hlavní zásluhu biskupové HNILICA a GRUTKA a ředitel SÚCM v Římě IRUŠOVSKÝ, kteří o tom jednali na kompetentních vatikánských místech. Podle našich poznatků má ovšem na tom stejný, ne-li větší podíl sám předseda SKS ROMAN, který zřejmě využil svého spojení na konzervativní křídlo římské kurie zejména kardinála BAGGIO.

I když se nedá předpokládat, že papež při audienci osloví přítomné jako "členy SKS" (spíše jako "Slováky v zahraničí"), je přesto nutno tuto záležitost hodnotit jako nepřátelský akt zaměřený proti ČSSR, který se budou organizátoři zasedání jistě snažit prezentovat jako uznání SKS a jeho cílů ze strany Vatikánu.

19. června 1975 bude v Hiltonu zahájena i třetí (tzv. kulturní) část GS, která se má věnovat speciálně problematice slovenské kultury a náboženských otázek na Slovensku. O významu křesťanství v slovenských dějinách bude hovořit profesor církevních dějin na americké univerzitě v Yale dr. Jaroslav PELIKÁN. Dr. J. GIRCÍCH (člen Slovenského ústavu při benediktánském klášteře sv. A. Svorady v Clevelandu) pak bude hovořit o vzájemném vlivu římsko-latinské a slovenské civilizace. O nových výzkumech v oblasti původní Velké Moravy bude přednášet profesor Gregoriánské univerzity ve Vatikánu prof. M. LACKO.

Největší pozornost a propagaci hodlají organizátoři SKS věnovat přednášce Msgr. J. TOMKA (na konci minulého roku byl jmenován vedoucím kongregace biskupů, což je důležitá oficiální funkce, která mu umožňuje připravovat m.j. podkladové materiály pro návrhy Vatikánu ohledně jmenování čs. biskupů, jež se má zabývat vývojem církevní organizace na Slovensku. Tohoto tématu hodlají slovenští separatisté a kněží využít k prosazování svých názorů na "historickou odůvodněnost" samostatné církevní správy na Slovensku.

Dle dostupných informací počítá vedení SKS s tím, že do Říma by u příležitosti GS SKS mohlo přijet na sedm set osob ze západní Evropy, a především ze zámoří. Vlastního GS SKS se ovšem účastní daleko menší počet řádných a institucionálních členů SKS. Např. Msgr. HRUŠOVSKÝ se domnívá, že jich nebude více než šedesát. Přesný počet účastníků bude znám až po řádné registraci osob dne 19.6.1975 ve společenských místnostech hotelu Hilton.

Z á v ě ř :

Slovenští separatisté a reakční slovenské krajanské organizace sdružené v SKS hodlají IV. generálního shromáždění v Římě využít k několika cílům.

Na předním místě stojí opětovná snaha veřejně propagovat SKS jako útvar, který je jednoznačně oprávněn zastupovat na Západě nejen všechny osoby slovenského původu v zahraničí, ale také obyvatele SSR.

Na GS SKS má vyvrcholit úsilí vedoucích činitelů SKS vyřešit vnitřní spory a problematické otázky, které permanentně existují v řadách slovenských separatistů a docílit, aby se SKS stal organizací schopnou aktivním způsobem se zapojo-

vat do nepřátelských kampaní Západu proti ZSS a mít širší možnost ovlivňovat různým způsobem obyvatelstvo v Československu.

Organizátoři GS se pokoušejí vyvolat v širší míře zájem o SKS a získat podporu vládních, politických a církevních kruhů v kapitalistických zemích, zejména také Vatikánu. Tomu odpovídá i zvolené místo konání GS - tj. Řím a to právě v období "svatého roku", kdy je k němu upřena pozornost značné části západního světa. Chtějí vytěžit maximum ze skutečnosti, že "svatý rok" přiláká do Itálie dosti velký počet Slováků.

Slovenští separatisté počítají s větším dopadem GS v Římě na určité vrstvy občanů v ČSSR. Činitelé SKS kalkulují s tím, že politické působení na čs. obyvatelstvo je možno realizovat i za pomoci turistických zájezdů krajanů do Československa v době po ukončení GS SKS v Římě.